

College informatiebrief

Onderwerp: Regio Deal namens de regio Drechtsteden-Gorinchem

Datum: 07-11-2023

Portefeuille J.M. de Vries

Beste leden van de gemeenteraad,

Eerder dit jaar bent u geïnformeerd over een gezamenlijke aanvraag voor een Regio Deal met de regio Drechtsteden-Gorinchem. Op 5 september bent u tijdens een regiobijeenkomst bijgepraat over de voorbereidingen voor deze aanvraag. De aanvraag is conform planning eind oktober ingediend bij het Rijk. Via deze weg informeren we u graag – complementair aan de berichtgeving vanuit de Smart Delta Drechtsteden (bijlage 1 t/m 4) – over het aandeel van de gemeente Sliedrecht in de aanvraag.

Kernboodschap Regio Deal & aandeel gemeente Sliedrecht

Het college onderschrijft de boodschap die doorklinkt in de propositie. De leefbaarheid in onze regio, de bestaanszekerheid en gezondheid van onze inwoners en de regionale economie staan onder druk. Deze neerwaartse spiraal moeten we krachtig doorbreken. De projectportfolio (bijlage 5) die onder de propositie ligt is toonaangevend in de energie en betrokkenheid van alle partners om dit gezamenlijk te doen. De gemeente Sliedrecht is daarbij één van de partners, waarbij we met drie regionale projecten een stevige bijdrage leveren aan de Regio Deal. We zijn verheugd dat de drie aangedragen projecten specifiek voor Sliedrecht gehonoreerd zijn. Daarnaast bieden veel andere projecten in de projectportfolio kansen voor onze inwoners, bedrijven en de gemeente om op enigerlei aan te sluiten. Indien het Rijk overgaat tot toekenning van de middelen aan onze regio, vraagt dit in de uitwerkingsfase om nadere afspraken in cofinanciering en/of investeringen van betrokken partners.

Met de volgende drie projecten nemen we deel aan de Regio Deal:

- **Veerkrachtige buurten:** het project 'Veerkrachtige buurten' beoogt de veerkracht in de kwetsbare buurten in Zwijndrecht (Noord en Kort-Ambacht) en Sliedrecht (Oost) te herstellen. Deze impuls speelt op vier pijlers: school, werk, wonen en cultuur & leefomgeving. Dit project is daarmee de startmotor voor het bredere project veerkrachtige buurten geïnitieerd vanuit de gemeente Zwijndrecht en sluit aan bij de ambities en speerpunten uit ons collegewerkprogramma omtrent het *'maken van werk van een veerkrachtige samenleving'*.

Verder wordt onder andere een verbreding in scope van de ambities van NPLV Dordt West naar andere kwetsbare wijken in de regio gemaakt. Het project draagt bij aan een vitale bevolkingsomvang, een integrale aanpak armoede en de combinatie van wonen en (mantel)zorg. De samenwerking van de partners in de wijk draagt bij aan de sociale basis in de wijken.

- **Groenblauwe verbindingen en rivieroever ontwikkeling in de Alblasserwaard:** dit project is gericht op het realiseren van groenblauwe verbindingen bij gebiedsontwikkelingen in zowel Papendrecht als Sliedrecht. In Papendrecht krijgt de rivieroever een impuls met nieuwe klimaat adaptieve maatregelen, sport, recreatie, evenementen en vrije tijd. Deze ontwikkeling wordt via een aantrekkelijke groenblauwe verbinding ontsloten naar de polder. Met een Noord-zuidverbinding als overbrugging van de A15 en de inrichting van de polder in Sliedrecht Noord

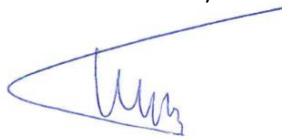
maken we dé groene verbinding tussen de polder van Molenlanden, Sliedrecht en de Merwede/Biesbosch. Daarbij in het bijzonder het fiets -en wandelnetwerk. Hiermee worden beide groene verbindingzones gerealiseerd die het landschap meer verbinden met de dorpskernen. Dit project sluit aan bij onze ambities en speerpunten uit het collegewerkprogramma door *'ruimtelijke kwaliteit toe te voegen voor een gezonde en aantrekkelijke woonomgeving'* en we zetten daarbij in op *'een meer groenblauwe, klimaat adaptieve inrichting van de buitenruimte'*.

- **De Driehoek:** op initiatief van de Werkgevers Drechtsteden wordt aan de 'innovatietafel waterstof' door het bedrijfsleven, onderwijs en overheid gewerkt aan de productie van waterstof door middel van een elektrolyse installatie. In de gebiedsontwikkeling van de Driehoek zien we slagingskansen om dit op die plek te realiseren. Dit sluit aan bij onze ambities en speerpunten uit het collegewerkprogramma door *'Sliedrecht duurzaam te maken'* en dat we *'in 2026 succesvol zijn in het opwekken van duurzame energie'*.

Vervolgproces

In de komende maanden zal de Rijksoverheid de aanvragen voor de vijfde tranche Regio Deals beoordelen. We verwachten begin 2024 duidelijkheid te krijgen over of en voor welke bijdrage aan onze Regio Deal middelen worden toegekend. We zullen u daar dan ook weer over informeren.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Sliedrecht,
De secretaris, De burgemeester,

N.H. Kuiper mca mcm

mr. drs. J.M. de Vries

Geachte raadsleden in de regio Drechtsteden-Gorinchem,

In de afgelopen maanden is hard gewerkt aan een propositie voor een nieuwe Regio Deal. U bent hier eerder dit jaar met een raadsinformatiebrief over geïnformeerd. En op 5 september bent u tijdens de regiobijeenkomst bijgepraat over de voorbereidingen voor een nieuwe Deal-aanvraag.

Inmiddels is het zover. Onze propositie is klaar. Ruim 70 partijen, bedrijfsleven, overheden, maatschappelijke organisaties en onderwijs-/kennisinstellingen hebben hiervoor de handen ineengeslagen.

De Regio Deal is een stevige impuls waarvoor we een rijksbijdrage vragen van € 36,5 mln. Alle partners tezamen verdubbelen deze bijdrage ruimschoots om onze regio economisch én sociaal sterker te maken. Ons ambitieuze plan wordt eind deze week ingediend bij Hugo de Jonge, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Komende week zal hierover verdere communicatie plaatsvinden, maar hierbij willen we u alvast informeren over onze aanvraag.

In de bijlage bij dit bericht vindt u de propositie van onze Regio Deal. Daarnaast sturen we u een handzaam overzicht van de kernboodschappen van onze Regio Deal en een overzicht van de opgaven en economische kansen van onze regio. Deze overzichten kunt u gebruiken om te vertellen over de Regio Deal bij gesprekken die u als raadslid voert. In [dit filmpje](#) doen we samen met partners van de propositie een oproep om onze opgaven en ambities te delen. Zo vertellen we samen het verhaal van onze Regio Deal!

In de komende maanden zal de Rijksoverheid de aanvragen voor de vijfde tranche Regio Deals beoordelen. We verwachten begin 2024 duidelijkheid te krijgen over of en voor welke bijdrage aan onze Regio Deal middelen worden toegekend. Uiteraard zullen we u daar dan ook weer over informeren.

Namens het Triple Helix Netwerk van de Regio Deal,

Wouter Kolff
*Burgemeester Dordrecht en voorzitter Smart Delta
Drechtsteden*

Reinie Melissant
Burgemeester Gorinchem

SLIM SAMEN VOORUIT!

PROPOSITIE REGIO DEAL DRECHTSTEDEN-GORINCHEM

HOOFDSTUK 1 EUROPESE MOTOR IN DE MAAKINDUSTRIE, MAAR EEN ACHTERBLIJVENDE BREDE WELVAART

Langs de drukst bevaren rivieren van Europa vormt de regio Drechtsteden-Gorinchem letterlijk en figuurlijk het scharnierpunt tussen de Rotterdamse metropool en de Noordwest-Europese delta. Op het kruispunt van wegen, water en spoor is onze regio de zuidelijke toegangspoort tot de Randstad. Met meer dan 160.000 schepen die jaarlijks door onze wateren varen en onze befaamde maritieme industrie, levert onze regio een enorme waarde voor de BV Nederland.

De relatie met het water is diepgeworteld in het karakter van de regio. In onze regio wordt gewoond, geleerd, gewerkt en ontspannen op en naast het water. Nationaal Park De Biesbosch, de historische binnensteden, Unesco Werelderfgoed Kinderdijk, het eiland van Dordt, de dijken en dorpen langs de Merwede, Noord en Oude Maas vormen de thuishaven voor onze inwoners en ondernemers.

Europese motor in de maakindustrie

Een van de troeven van onze regio is dat we de Europese motor zijn voor innovatie, technologie en toepassingen in de maakindustrie. Het zijn onze mensen en bedrijven die dit elke dag weer voor elkaar boksen. Vanuit een sterke innovatiedrang, met hard werken, pragmatisme en een 'rauw randje'. Met startups, scale-ups, mkb en internationale topbedrijven als Van Oord, Boskalis, Fokker, Royal IHC, Bolidt, Oceanco en Damen Shipyards als drijvende kracht achter vernieuwende toepassingen en de werkgelegenheid van het gebied. Een kwart van onze beroepsbevolking werkt in de maakindustrie. Daar zijn we trots op en dat willen we zo houden. Om voor onze regio, voor Nederland en voor Europa innovaties te ontwikkelen en toe te passen. Zodat we oplossingen bieden voor opgaven op het gebied van gezondheid, water, circulariteit en klimaat.

De strategische autonomie van de maritieme maakindustrie is in het licht van de huidige mondiale situatie van groot belang voor zowel de Nederlandse economie alsook de veiligheid in Europa. In de Sectoragenda Maritieme Maakindustrie wordt onze regio (h)erkend als een belangrijke internationale hotspot op het vlak van scheepsbouw en -ontwerp, waar extra investeringen nodig zijn. De concurrentie, vooral van de maakindustrie in lagelonenlanden, is moordend en maakt onze **economie kwetsbaar**. Dat heeft een negatief effect op het perspectief van onze inwoners en de leefbaarheid van onze regio. Om die concurrentie voor te blijven, banen te behouden en onze regio aantrekkelijker te maken zijn **onze mensen ons belangrijkste kapitaal**.

Brede welvaart onder druk

Onze hardwerkende inwoners houden onze economie draaiend. Toch zien we dat een toenemend deel van de mensen het **steeds lastiger** heeft. Dat raakt de kwaliteit van leven, wonen en werken. Dit blijkt niet alleen uit de regionale monitor Brede Welvaart; we zien dit direct in onze gemeenschappen, wijken en buurten. Onze inwoners maken zich zorgen over hun **bestaanszekerheid**. We zien een toenemende sociale onbalans, zeker in kwetsbare wijken in Dordrecht, Gorinchem en Zwijndrecht.

Het inkomen en opleidingsniveau in onze regio blijft achter ten opzichte van vergelijkbare regio's. We zien lage WOZ-waarden en te hoge cijfers op criminaliteit. Inwoners maken zich zorgen over hun **fysieke en mentale gezondheid**. Ze worden minder oud dan gemiddeld, zijn minder gezond en de kwaliteit van hun leefomgeving is lager dan gemiddeld in Nederland. Ze hebben al jaren te maken met slechte luchtkwaliteit en wonen vlak bij het spoor dat intensief gebruikt wordt voor vervoer van gevaarlijke stoffen. Ook maken zij zich zorgen of zij als gevolg van klimaatverandering in de toekomst nog droge voeten hebben. Daarbovenop worden inwoners nu geconfronteerd met milieuschandalen als gevolg van **Chemours**. Delen van speeltuinen worden gesloten, (zwem)water is niet meer toegankelijk voor recreatie en het wordt afgeraden om zelf verbouwde groenten uit de moestuin te eten.

Kortom, de leefbaarheid in onze regio, de bestaanszekerheid en gezondheid van onze inwoners en de regionale economie staan onder druk. Deze neerwaartse spiraal moeten we krachtig doorbreken. Dat betekent dat een schep boven op de huidige inzet nodig is én dat we nieuwe manieren moeten verkennen om meer effect te hebben. Voor onze eigen inwoners, maar ook voor het verdienvermogen van Nederland en de strategische positie van Europa. Dat kunnen we niet alleen. **Daar hebben we deze Regio Deal keihard voor nodig.**

Partijen: een multi helix propositie

We hebben voor deze propositie de handen met veel enthousiasme ineengeslagen. Vanuit de bestaande samenwerking Drechtsteden-Gorinchem als robuuste basis zijn er in de afgelopen maanden vanuit alle hoeken nieuwe coalities gesmeed, tussen partners binnen de regio (zoals het Zero Emission Platform) én daarbuiten (zoals met de TU Delft en de Erasmus Universiteit Rotterdam). Dit proces hebben we bottom-up aangepakt: vanuit de energie en ideeën van onze partners. Met gezamenlijke werksessies en schrijfdagen zijn initiatieven en projectvoorstellen over de gemeente- en bedrijfsgrenzen heen verbonden en versterkt. De propositie leeft onder bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen. Dat heeft veel opgeleverd. Niet alleen in samenwerking en mooie projecten; er is veel energie vrijgekomen om met elkaar en met deze Regio Deal aan de slag te gaan voor maximale impact op het verbeteren van de kwaliteit van wonen, werken en leven voor onze inwoners.

We zijn er trots op dat we onze propositie indienen vanuit het Triple Helix Netwerk bestaande uit *overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen*.

Voortbouwen op en verbreden van het fundament van de vorige Regio Deal

Investeren in mensen. Goed leven in een maritieme topregio. Onder die titel sloten we in 2020 een eerste Regio Deal Drechtsteden-Gorinchem. Met de Rijksoverheid en provincie Zuid-Holland, maar vooral samen met heel veel betrokkenen in de regio hebben we hier de afgelopen drie jaar aan gewerkt. We hebben ons gericht op het verbeteren van de crisisbestendigheid van het gebied door een innovatieve economie te stimuleren en onderwijs en arbeidsmarkt beter te verbinden. En we hebben gewerkt aan de verbetering van onze omgeving, met focus op de oevers van de rivieren die door ons gebied stromen.

We hebben flinke stappen gezet en lopen op koers om de Regio Deal halverwege 2025 af te ronden. De Regio Deal heeft de samenwerking in onze regio versterkt. Gorinchem en de regio Drechtsteden hebben elkaar gevonden. De triple helix-samenwerking in onze regio bloeit, onder het merk Smart Delta Drechtsteden. Deze samenwerking smaakt naar meer!

Maar we zijn er nog niet. Onze regio staat nog altijd voor grote uitdagingen. We hebben ondervonden dat een Regio Deal een mooi instrument is om aan deze uitdagingen te werken en een impuls geeft aan projecten die anders moeilijk van de wal af komen. We werken daarom graag op die manier door. Tegelijkertijd kiezen we in deze propositie een nieuwe richting. Begin 2023 hebben we een analyse gemaakt van de brede welvaart in onze regio. Dit laat zien dat de gezondheid en bestaanszekerheid van de inwoners van onze regio onder druk staat. Ook heeft de kwaliteit van onze leefomgeving een stevige boost nodig. En op de snijvlakken van deze onderwerpen liggen grote uitdagingen. Hiermee slaan we een andere weg in met deze Regio Deal en gebruiken we de ervaringen en opgedane kennis uit de huidige deal om tot een nieuwe aanpak te komen, waarbij we nadrukkelijk ook de verbinding met de wetenschap hebben gezocht om gericht te kunnen leren en lessen beter te kunnen borgen. We houden de energie vast die is ontwikkeld en werken van daaruit door aan de problemen waar we nu voor staan.

HOOFDSTUK 2

EEN REGIO MET GROTE EN URGENTE OPGAVEN

Onze regio heeft al jaren te maken met een lage gemiddelde brede welvaart. We lopen (gemeten in 2014, 2018, 2020 en nog steeds) achter op de rest van Nederland. Dat is, gelet op de ligging van onze regio, opvallend: terwijl andere regio's vaak profiteren van hun ligging in de Randstad, staat het leven, wonen en werken van de inwoners in onze regio aan de rand van de Randstad onder druk.

Onderzoek van RaboResearch onderschrijft de achterblijvende brede welvaart in de regio: onze regio heeft vergelijkbare brede welvaartsproblematiek als de regio's Oost-Groningen en Zuid-Limburg¹.

Onze regio is ook divers. Dat betekent dat in het gebied verschil is in uitdagingen tussen wijken en tussen gemeenten. In onze regio hebben we extra zorgen over de stedelijke gebieden Dordrecht, Gorinchem en Zwijndrecht. Daar zien we een stapeling van de genoemde problemen. Zo is Dordrecht één van de dertien gemeenten in Nederland waar de brede welvaartsscore het allerlaagst is – niet voor niets is Dordt West aangewezen als gebied binnen het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) – en hoort ook Zwijndrecht bij de 50 slechtst scorende gemeenten in Nederland.

Wij maken ons in de regio – als geheel en in specifieke gebieden – dus met reden zorgen over ontwikkelingen die de kwaliteit van wonen, werken en leven van onze inwoners negatief beïnvloeden. Met deze Regio Deal willen we dat tij keren. Voor onze huidige én toekomstige inwoners. Zoals het staat verwoord in de Groeiagenda Smart Delta Drechtsteden: onze ultieme opgave is het verbeteren van de leef- en werkomstandigheden van álle inwoners van de regio. Hieronder maken we concreet wat de opgave in onze regio is: vanuit de huidige situatie naar wat we willen bereiken en wat dat betekent voor de inzet in onze Regio Deal.

Onze inwoners zijn minder financieel gezond en welvarend. Onze inwoners werken hard: de regio scoort in de bovenste 10% van regio's met de hoogste arbeidsduur per week². Dit betekent echter niet dat onze mensen aan het einde van de maand de eindjes aan elkaar kunnen knopen. Met name in de stedelijke gebieden van Gorinchem (20,8%), Zwijndrecht (19,3%) en Dordrecht (20,5%) hebben veel van onze inwoners van 18 jaar en ouder moeite met rondkomen³. Ook het mediaan besteedbaar inkomen en het BBP per inwoner in de regio zijn fors lager dan landelijk gemiddeld⁴. We maken ons daarom zorgen over een toename van de groep 'werkende armen'. In de stedelijke gebieden van Dordrecht, Zwijndrecht en Gorinchem zien we bovendien dat de sociaaleconomische status van inwoners lager is dan in de rest van Nederland⁵. **Met de Regio Deal zetten we daarom in op het vergroten van de bestaanszekerheid en kansgelijkheid van onze inwoners.**

Het is slecht gesteld met de gezondheid van onze inwoners⁶. Onze inwoners ervaren een slechtere gezondheid dan landelijk gemiddeld. De levensverwachting van inwoners van Sliedrecht, Dordrecht, Gorinchem, Zwijndrecht en Hardinxveld-Giessendam behoort tot de laagste in Nederland zo blijkt uit de CBS Monitor Brede Welvaart. Inwoners in onze regio worden blootgesteld aan veel meer stikstofdioxide en fijnstof dan elders. Slechts 44,8% van de inwoners beweegt voldoende – dat cijfer ligt maar liefst 6% lager dan het landelijk gemiddelde. Meer dan de helft van onze inwoners heeft dan ook te maken met overgewicht (53,5%); dit is fors meer dan landelijk gemiddeld (49,4%). Dit leidt tot toename van COPD, diabetes en hartziekten.

¹ RaboResearch, Vijf typen Nederlandse regio's als aanknopingspunt voor regionaal welvaartsbeleid, 2023

² CBS, Monitor Brede Welvaart, indicator Menselijk kapitaal (Corop-niveau Zuidoost-Zuid-Holland)

³ GGD, CBS & RIVM, Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen

⁴ CBS, Monitor Brede Welvaart, indicator Materiële welvaart

⁵ CBS, Sociaaleconomische status

⁶ Cijfers uit deze paragraaf zijn gebaseerd op het CBS, Monitor Brede Welvaart, indicator Gezondheid en indicator Milieu

Als gevolg hiervan gebruiken inwoners van onze regio meer zorg dan gemiddeld in Nederland. Dat geldt voor huisartsenzorg, wijkverpleging en farmaceutische zorg. De sterk stijgende demografische druk heeft eveneens gevolgen voor het zorgaanbod, de toegankelijkheid van zorg voor de (vergrijzende) populatie en daarmee hun gezondheid en welzijn. **Met de Regio Deal zetten we daarom in op verbetering van de gezondheid en vitaliteit van onze inwoners.**

De kwaliteit van onze woon- en leefomgeving staat onder druk. Er is relatief weinig groenblauwe ruimte per inwoner in vergelijking met andere regio's⁷ en de ruimte die er wél is staat op verschillende vlakken onder druk⁸. Groenblauwe ruimte in de stad en in de omgeving is nodig om hittestress te voorkomen en neerslag tijdens piekbuien af te voeren, zodat het stedelijk en landelijk gebied droge voeten houden. Zeker in een delta als de onze brengt dit serieuze risico's met zich mee. Daarnaast biedt het plek voor recreatie, maar ook daar hebben we grote uitdagingen, niet in de laatste plaats door de lozing van giftige stoffen door Chemours. Het grondwater en de bodem zijn ernstig vervuild. De natuurgebieden zijn bovendien moeilijk bereikbaar vanuit het stedelijk gebied en slecht met elkaar verbonden. De doorvoerfunctie en de grote infrastructuurknopen zorgen voor geluidshinder en hoge emissies van fijnstof: de regio behoort tot de slechtste 15% van regio's met betrekking tot fijnstofemissies⁹. Deze uitstoot wordt mede veroorzaakt door de langste files van Nederland op de A15, de A16 en de A27 en transport van binnenvaartschepen op de drukst bevaren route van Noordwest-Europa¹⁰. De files leiden tot ontevredenheid bij inwoners over hun woon- en werkomgeving¹¹ en verslechteren ons vestigingsklimaat. **Met de Regio Deal zetten we in op verbetering van onze woon-en leefomgeving: de kwaliteit van verbindingen, de lucht, water en natuur voor onze inwoners.**

Onze economie is kwetsbaar vanwege concurrentie en een mismatch op de arbeidsmarkt. Ons toegepaste innovatiecluster is een belangrijke troef van onze regionale economie, maar staat voor de opgave om enerzijds te verduurzamen en anderzijds banen en bedrijvigheid voor de regio te behouden. Dat vraagt om nieuwe manieren van werken, denken en waarde creëren. Ondertussen is de concurrentie vanuit

lagelonenlanden met minder milieuwetgeving moordend en is er sprake van een enorme krapte en toenemende 'mismatch' op de arbeidsmarkt¹². Er is in onze regio grote behoefte aan personeel in de bouw- en installatietechniek, de industrie en in de zorg. Dat vraagt om omscholing en het beter benutten van het arbeidspotentieel dat we hebben.

Onze arbeidsmarktpopulatie kent relatief veel praktisch opgeleiden¹³. Dit zijn enorm waardevolle krachten, maar hoe zorgen we ervoor dat deze mensen 'fit' en toekomstbestendig blijven voor de veranderende arbeidsmarkt? En hoe halen we ook voldoende theoretisch opgeleid talent naar onze regio? De poule waaruit we die mensen moeten halen wordt steeds kleiner, omdat het aandeel werkenden naar verhouding afneemt. De demografische druk ligt in onze regio hoger dan landelijk gemiddeld en stijgt ook de komende jaren verder, van 75,8% in 2023 naar 92% in 2040¹⁴. **Met de Regio Deal zetten we in op een innovatieve economie met een veerkrachtige arbeidsmarkt voor onze inwoners en bedrijven.**

De opgave die hieruit volgt, de leef-, woon- en werkomstandigheden van onze inwoners te verbeteren, is integraal. Het verbeteren van de gezondheid en bestaanszekerheid van onze inwoners is nauw verbonden met het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving en de ontwikkeling van een duurzamere en innovatieve economie.

7 CBS, Monitor Brede Welvaart, indicator Milieu

8 CBS, Monitor Brede Welvaart, indicator Milieu

9 CBS, Monitor Brede Welvaart, indicator Milieu (Corop-niveau Zuidoost-Zuid-Holland)

10 Regionale Klimaatmonitor; CBS, Monitor Brede Welvaart, indicator Milieu

11 CBS, Monitor Brede Welvaart, indicator Arbeid en vrije tijd

12 Cijfers UWV

13 CBS, Monitor Brede Welvaart, indicator Arbeid en vrije tijd

14 Demografische druk geeft de verhouding aan tussen de som van het aantal personen van 0-19 jaar en 65 jaar of ouder en de personen in de zogenaamde 'productieve leeftijdsgroep' van 20-64 jaar. Het cijfer van de demografische druk geeft inzicht in de verhouding tussen het niet-werkende deel van de bevolking en het werkende deel van de bevolking (CBS).

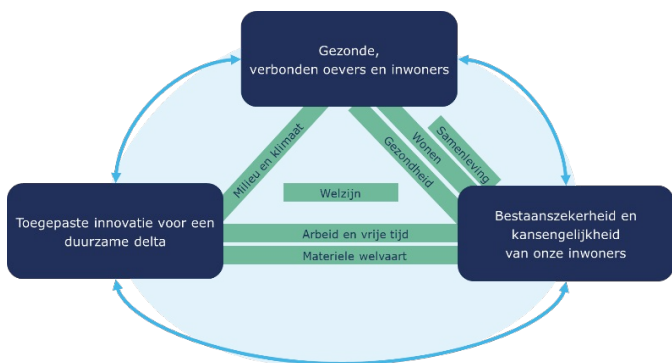
HOOFDSTUK 3

ONZE REGIONALE AANPAK VOOR EEN FLINKE IMPULS OP ONZE BREDE WELVAART

Onze regionale opgave vraagt om een samenhangende aanpak waarmee we een gerichte impuls kunnen realiseren op de leef-, woon-, en werkomstandigheden van inwoners in ons gebied.

Met de middelen en doorlooptijd van een Regio Deal 5e tranche kunnen we uiteraard niet de gehele achterstand op brede welvaart wegwerken. Deze Regio Deal aanvraag richt zich daarom bewust op de brede welvaartsindicatoren die het meest prangend zijn voor onze inwoners: bestaanszekerheid, gezondheid, de kwaliteit van de leefomgeving en een innovatieve, toekomstbestendige economie. Deze Regio Deal is een belangrijk vliegwieltje om op die indicatoren meer impact te maken. Vanuit een aanpak die bestaat uit drie pijlers realiseren we een verbetering op elk van deze brede welvaartsindicatoren.

1. De bestaanszekerheid en kansengelijkheid van onze inwoners.
2. Gezonde en verbonden oevers én inwoners.
3. Toegepaste innovatie voor een duurzame delta.

Deze drie pijlers staan niet op zichzelf. Ze staan in verbinding met elkaar én versterken elkaar. Vitale inwoners met een goede uitgangspositie op de arbeidsmarkt zijn essentieel voor ons bedrijfsleven

om voorop te lopen in het toepassen van technische en sociale innovaties op onze klimaat-, circulaire-, en wateropgaven. We gebruiken deze innovaties ook om de kwaliteit van lucht, water en natuur in onze leefomgeving te verbeteren. Zo zorgen we voor een aantrekkelijker gebied voor onze inwoners om in te wonen, werken en recreëren en meer verbondenheid onderling door ruimte voor ontmoeting. Dat heeft weer positieve effecten op het welzijn en de gezondheid van onze inwoners en ondernemers en op het vestigingsklimaat van de regio. Dit betekent dat inspanningen en resultaten van projecten binnen de ene pijler ook positieve neveneffecten hebben op de andere pijler.

Per pijler werken we uit wat onze aanpak en focus is, op wie dit gericht is, wat dit voor hen oplevert en hoe de inzet bijdraagt aan landelijke doelstellingen. Achter elke pijler hebben we clusters van projecten klaarstaan (en de benodigde capaciteit en cofinanciering) waarmee we snel van start kunnen om samen met het Rijk de doelen te realiseren.

1. Bestaanszekerheid en kansengelijkheid van onze inwoners.

Veel inwoners in Drechtsteden-Gorinchem hebben een slechtere bestaanszekerheid en gezondheid dan gemiddeld. Met de Regio Deal willen we hun uitgangspositie verbeteren om mee te kunnen doen in de samenleving. We zorgen met deze Regio Deal dat onze inwoners perspectief op werk hebben, er meer opleidingsmogelijkheden zijn en sociale en maatschappelijke innovaties in de wijk. Dat doen we met projecten die de mismatch op de arbeidsmarkt verkleinen, door opleidingen en vaardigheidstrainingen te bieden voor een leven lang ontwikkelen en door in kwetsbare wijken aan de slag te gaan met sociale innovaties en maatschappelijk initiatief op onderwijs, werk, wonen en de leefomgeving. Om zo bij te dragen aan wijkontwikkeling, kansengelijkheid en onderlinge verbinding. Binnen deze pijler richten we ons specifiek op inwoners in kwetsbare wijken, werkzoekenden, werkenden die willen omscholen en jongeren die de arbeidsmarkt op gaan. Via een gerichte inzet vanuit de Regio Deal zorgen we dat onze inwoners nu en later duurzaam klaar zijn voor de toekomst. We werken concreet aan resultaten die impact hebben op de volgende doelen:

(a) De mismatch op de arbeidsmarkt verkleinen.

Onze projecten zijn gericht op het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt en de instroom en doorstroom van medewerkers. We zetten projecten op om inwoners van opleiding naar werk, van werk naar werk en van een afstand tot de arbeidsmarkt

naar werk te krijgen. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor banen in de klimaat-, grondstoffen-, en energietransitie. *Zo werken gemeenten, Da Vinci College, de Duurzaamheidsfabriek, de Beroepentuin en aannemers samen in het Wijkproject energietransitie en werkgelegenheid. Inwoners krijgen de kans hun talenten te ontdekken en ontwikkelen via een leerwerktraject. Dit wordt afgerond met een erkende MBO-praktijkverklaring, waarna zij bij een aannemersbedrijf in de energietransitie, aan de slag kunnen en door kunnen leren.*

(b) Inwoners meer mogelijkheden bieden een leven lang te ontwikkelen. Dit realiseren we door de beweging die we hebben ingezet met de lopende Regio Deal, door te ontwikkelen. Met onze projecten creëren we een stevige infrastructuur voor ontwikkeling en scholing voor werkenden en werkzoekenden. We hebben in het bijzonder aandacht voor het betrekken van het midden- en kleinbedrijf en richten ons op technische (vak)opleidingen. *Samen met partners als Fokker, Hoger Onderwijs Drechtsteden en i_lab realiseren we een High Tech Campus, breiden we het aanbod Associate Degrees uit en zorgen we voor een stevig aanbod van gerichte vaardigheidstrainingen.*

(c) De kansengelijkheid in kwetsbare wijken vergroten. Dordrecht, Zwijndrecht en Gorinchem hebben kwetsbare wijken waarin inwoners te maken hebben met een stapeling van achterstanden. Zij hebben daarmee niet dezelfde kansen als anderen. Daar willen we wat aan doen op het vlak van onderwijs, werk, wonen en de leefomgeving. Op dit moment doen we waardevolle ervaring op met het Nationaal Programma Dordrecht-West. Met de Regio Deal zetten we lessen van die aanpak gericht in op andere kwetsbare wijken in de regio. Daarmee vergroten we de kansengelijkheid. De aanpak geven we samen vorm met ondernemers, inwoners, woningcorporaties, politie, de Sociale Dienst Drechtsteden en wijkteams. *Voorbeeldprojecten zijn de Inwoner-innovatielabs van Career Boost (onderdeel van Hogeschool Drechtsteden) en Spring (een consortium van Erasmus Universiteit, Erasmus MC, TU Delft en Hogeschool Rotterdam). In deze labs werken we met inwoners samen aan vraagstukken over gezondheid, leefstijl en leefomgeving in de wijk. Dankzij de verbinding met de wetenschap en uitwisseling met het NPLV Dordt-West kunnen we op basis van monitoring best practise interventies ontwikkelen die ook voor kwetsbare wijken elders in onze regio en Nederland relevant zijn.*

Onze aanpak versterkt het ingezette Rijksbeleid. We bouwen de ingezette lijn van het NPLV, om kwetsbare wijken een impuls te geven verder uit naar andere wijken

in onze regio. We geven met onze projecten concrete invulling aan beleid van het ministerie van SZW om duurzame inzetbaarheid en leven lang ontwikkelen te stimuleren en werkenden met een kwetsbare arbeidsmarktpositie aan het werk te helpen en te houden. In lijn met het beleid van het ministerie van OCW zorgen we voor opleidingsaanbod in co-creatie tussen bedrijfsleven en onderwijsinstellingen. Ook geven we hiermee invulling aan de Groeiagenda van provincie Zuid-Holland.

2. Gezonde en verbonden oevers én inwoners.

De natuur en het water zijn in deze regio kwetsbaarder dan in de rest van Nederland: zowel de kwaliteit van de natuur als de verbinding daartussen is onvoldoende. Door de lozingen van Chemours staat de natuur nog eens extra onder druk. De oplossing voor dit milieuschandaal kent zijn eigen traject, maar met de Regio Deal pogen we wél wat te doen aan het verbeteren van de leefomgeving. We transformeren de oevers van een hindernis naar een verbonden netwerk van natuur, recreatiegebied en groene ontsluiting van onze regio. Door de oevers groen, gezond en verbonden te maken, is de leefomgeving klaar voor het veranderende klimaat en stimuleren wij huidige en toekomstige generaties om gezondere leefstijlkeuzes te maken en creëren we ruimte voor ontmoeting. We werken concreet aan resultaten die impact hebben op de volgende doelen:

(a) De verbondenheid en verblijfswaarde van oevers en natuurgebieden verbeteren. Met de aanleg van recreatieve groenblauwe verbindingen langs en vanuit de rivieren, door het stedelijk gebied naar het achterland en richting de groene kerngebieden, zijn we in staat om belangrijke ruimtelijke uitdagingen op integrale wijze in ons deltagebied het hoofd te bieden. Dat geeft een impuls aan de natuur- en waterkwaliteit in onze regio en nodigt uit om erin te bewegen en de natuur te beleven. Als gemeenten en waterschappen hebben we vanuit één verbindende visie diverse initiatieven klaarliggen om hiermee aan de slag te gaan. *Een concreet voorbeeld is het project Groenblauwe dooradering Drechtsteden: de ontwikkeling van een groen stedelijk netwerk dat woon-, werk- en recreatielocaties met elkaar verbindt en te voet en per fiets toegankelijk maakt. Gemeenten, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en diverse bedrijven werken hierbij samen.*

(b) De kwaliteit van onze lucht, water en natuur verbeteren. Om de kwaliteit van de natuur en het water in de regio te versterken, werken we vanuit de Regio Deal met waterschap, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen (Erasmus Universiteit Rotterdam, TU Delft, Resilient

Delta) aan technische en sociale innovaties die een positieve impact hebben op klimaat(adaptatie), gezondheid, biodiversiteit, duurzaamheid, circulariteit, (water)veiligheid en energie. *Zo werken partijen in het project De Waterkraan aan het verbeteren van de waterkwaliteit, het voorkomen van wateroverlast en het vergroten van de biodiversiteit in de Nieuwe Dordtse Biesbosch.*

(c) De gezondheid van onze inwoners verbeteren.

Mensen zijn in beginsel zelf verantwoordelijk voor hun gezondheidskeuzes. Maar niet iedereen heeft altijd de mogelijkheid om gezonde keuzes te maken. We willen deze mogelijkheid vergroten en stimuleren maatschappelijk initiatief. *Samen met Energiek Dordt, FC Dordrecht, het Albert Schweitzer Ziekenhuis, Resilient Delta en Hoger Onderwijs Drechtsteden zetten we projecten op die oplossingen bieden voor vitaliteitsvraagstukken als een rookvrije generatie, het verbreden van de preventieaanpak naar mentale gezondheid en sport en beweging. Bovendien zorgen we voor een omgeving die dit faciliteert met voorzieningen en bestemmingen op loop- en fietsafstand, verbonden met goede loop- en fietsroutes, gebaseerd op het STOMP¹⁵-principe.*

Onze aanpak levert een belangrijke bijdrage aan urgente landelijke opgaven. Aan de opgave om binnen de NOVEX Zuidelijke Randstad naast woningbouw en spoor ook invulling te geven aan groene kwaliteit en inrichting van de gebiedsontwikkelingen. En aan de doelstellingen op het vlak van klimaatadaptatie, waterkwaliteit, verduurzaming en natuurkwaliteit. We geven ook concreet invulling aan het Gezond en Actief Leven Akkoord en het Preventieakkoord. Tot slot sluit onze aanpak aan bij provinciaal beleid op deze thema's en de City Deal.

3. Toegepaste innovatie voor een duurzame delta

Met deze pijler zetten wij betekenisvolle stappen in de transitie richting een schone, duurzame en circulaire economie. De regio, gekenmerkt door haar (maritieme) maakindustrie, gaat vol voor zero emission en oplossingen voor onze klimaat-, water-, en circulaire opgaven. Daarvoor is het nodig om praktisch en technisch opgeleiden naar onze regio te trekken, ze te binden en te zorgen dat ze een zo goed mogelijk arbeidsmarktperspectief hebben. Om de transitie – en de daarvoor benodigde systeemverandering – door te kunnen maken, is een goede infrastructuur voor innovatie

en samenwerking cruciaal. Het fysiek samenbrengen van studenten, startups en bedrijfsleven vormt de motor voor toegepaste innovatie en de regionale kenniseconomie. We bouwen daarom aan een florerend ecosysteem waarin we samen in concrete projecten leren hoe we fossiele grondstoffen kunnen uitfaseren met behoud van duurzame businessmodellen, hoe we naast economische waarde ook ecologische en sociale waarde tot stand brengen en hoe we mensen zo snel mogelijk naar ander werk kunnen brengen. We werken concreet aan resultaten die impact hebben op de volgende doelen:

(a) De binnenvaart, waterbouw en vervoer

verduurzamen. Samen met onze maakindustrie ontwikkelen we innovaties en passen deze toe om de kwaliteit van onze leefomgeving te versterken en een bijdrage te leveren aan onze klimaatdoelstellingen. Concrete projecten in ons Regio Deal portfolio zetten in op de ontwikkeling van waterstof- en methanol aangedreven schepen en duurzame last mile delivery. Onze bijdrage aan de transitie naar zero-emission binnenvaartschepen zorgt bij 160.000 passerende schepen per jaar voor een flinke emissiereductie. *Dit doen we vanuit het Zero Emission Platform, waar meer dan 100 bedrijven (o.a. Refit Alliantie, ZEDhub, Logistiek Centrum Gorinchem, GKN Fokker, Oceanco) in verschillende toepassingsgebieden aan deelnemen.*

(b) Florerend ecosysteem voor ondernemerschap,

vaklieden en talenten. Onze regio wil excelleren in de ontwikkeling en toepassing van nieuwe technologie. Daar is een intensieve samenwerking tussen bedrijven, onderwijs en overheid voor nodig, zodat vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter aansluiten en jongeren en vaklieden worden voorbereid op technieken van de toekomst. Met de Regio Deal geven we dit ecosysteem een boost. *Vanuit gerichte projecten versterken we het duurzaam ondernemerschap in onze regio, verbinden we bedrijven, opleidingen en stageplaatsen en helpen we bedrijven én gemeenten om sociale en ecologische impact te maken. Dat doen we samen met partners als IKG, i_lab, ZERA, Stichting Maatschappelijk Betrokken Ondernemen en anderen.*

De toepassing van innovaties die resulteert uit onze aanpak op deze pijler, levert een directe bijdrage aan de klimaatdoelstelling om in 2030 60% CO₂ reductie te realiseren. Daarnaast draagt het bij aan het Schone Lucht Akkoord dat is afgesloten tussen Rijk, provincies en een groot aantal gemeenten (waaronder Dordrecht) om een gezondheidswinst van minimaal 50% te realiseren in 2030 t.o.v. 2016.

¹⁵ STOMP is een ordeningsprincipe waarmee prioriteit wordt gegeven aan meer duurzame vormen van mobiliteit (lopen, fietsen en OV) en minder prioriteit aan minder duurzame mobiliteitsvormen (zoals de auto). De volgorde is (1) stappen, (2) trappen, (3) openbaar vervoer, (4) Mobility as a Service, en (5) Privéauto

Overzicht pijlers en doelen

Verbeteren van de leef-, woon- en werkomstandigheden van onze inwoners Impact op bestaanszekerheid, gezondheid, kwaliteit leefomgeving, economie en arbeidsmarkt							
1. Bestaanszekerheid en kansengelijkheid van onze inwoners			2. Gezonde en verbonden oevers en inwoners			3. Toegepaste innovatie voor een duurzame delta	
Doelen			Doelen			Doelen	
Mismatch arbeidsmarkt verkleinen	Inwoners meer mogelijkheden bieden om leven lang te ontwikkelen	Kansengelijkheid kwetsbare wijken vergroten	Verbondenheid en verblijfswaarde oevers en natuurgebieden verbeteren	Kwaliteit van onze lucht, water en natuur verbeteren	Gezondheid en vitaliteit van onze inwoners verbeteren	De binnenvaart, waterbouw en vervoer verduurzamen	Florerend ecosysteem voor ondernemerschap, vaklieden en talenten

HOOFDSTUK 4 MEER DAN DE SOM DER DELEN: HOE WIJ ONS ORGANISEREN

Het Triple Helix Network

De eindverantwoordelijkheid van de Regio Deal ligt bij het Triple Helix Network. Dit is samengesteld uit bestuurlijke vertegenwoordigers vanuit de overheden, het bedrijfsleven, maatschappelijke partners en onderwijs- en kennisinstellingen. Het netwerk fungeert als stuurgroep en beslist namens alle partijen om middelen uit de rijksbijdrage toe te kennen aan projecten, hiermee te sturen op prestaties, hierop te monitoren en de verantwoording naar het Rijk te organiseren.

Deze propositie is nadrukkelijk ontwikkeld én ingediend door het Triple Helix Network. Daarbij maken we gebruik van de mogelijkheid in de vijfde tranche om ook private cofinanciering mee te nemen. Door een groot aantal projecten samen met onze triple helix partners te ontwikkelen en straks te gaan uitvoeren, zorgen we voor brede én langdurige betrokkenheid van niet-overheidspartijen bij de Regio (Deal). De governance sluit hierop aan.

Programmabureau Regio Deal

Een programmabureau voor de Regio Deal ondersteunt het Triple Helix Network. Dit staat onder leiding van een programmamanager vanuit de overheden. In het bureau zijn de verschillende pijlercoördinatoren ondergebracht. Het programmabureau heeft voldoende capaciteit en kwaliteit om komende jaren intensief met alle regionale partners en het Rijk op te trekken en de realisatie van de Regio Deal voortvarend ter hand te nemen. Ook voor de bedrijfsvoeringsaspecten (financiële en juridische zaken) is adequate capaciteit beschikbaar. We bouwen hiermee voort op de ervaring die we met de lopende Regio Deal hebben opgedaan, zodat we efficiënt en effectief te werk kunnen gaan.

Ons projectportfolio

Onder deze propositie ligt een stevig projectportfolio dat ter besluitvorming aan het Triple Helix Network is voorgelegd. De thematiek van de propositie én de projecten zijn van onderop tot stand gekomen in werksessies met betrokken gemeenten, waterschappen, provincie Zuid-Holland, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Alle projecten zijn gemeentegrens overstijgend (gericht op regionale impact) en ingediend door meerdere partners (draagt bij aan versterking van de multi helix samenwerking). De projecten zijn getoetst op hun bijdrage aan relevant Rijks- en provinciaal beleid, beschikbare dekking bij de co-financiers, en de fase van uitwerking (dit laatste zodat het project snel van start kan en binnen de looptijd van de Regio Deal kan worden afgerond). Oftewel: regio Drechtsteden-Gorinchem kan vliegend uit de startblokken!

Regionale Multi Helix Leergang én leren van andere regio's

Onze samenwerking versterken we door in een multi helix leergang met elkaar te leren over wat (niet) werkt en wat we van elkaar nodig hebben om de sociale, ruimtelijke en economische transities te maken waar we met deze Regio Deal een impuls aan willen geven. We staan als multi helix stil bij de dilemma's die deze transities met zich meebrengen. Hoe gaan we bijvoorbeeld om met exnovatie en het verlies dat daarmee voor partners gepaard gaat (*het ontdoen van bestaande verouderde praktijken*)? Of als we in 2050 circulair willen zijn, wat vraagt dat dan nu aan keuzes (backcasting) die we als politiek en bedrijfsleven te maken hebben? In de leergang verknopen we innoveren, leren en beter worden in het samen aanpakken van de grote maatschappelijke opgaven. We krijgen inzicht in elkaars wereld, blikveld en taal én creëren synergie door te bouwen aan gezamenlijk handelingsperspectief. Deze inzichten en lessen kunnen we direct in de uitvoering van projecten benutten én de duurzame samenwerking in de regio er door versterken. Deze leergang betekent dat we tijdens de looptijd van de Regio Deal inzetten op **praktijkleren**, waardoor we snel en tijdig kunnen bijsturen. De leergang zetten we samen op vanuit Da Vinci College, Hoger Onderwijs Drechtsteden, Resilient Delta en de Economic Development Board Drechtsteden.

Vanzelfsprekend zullen wij actief deelnemen in de Werkplaats Regio Deals die de provincie gaat inrichten om kennis en ervaring over de Regio Deals in Zuid-Holland te delen, waardoor de effectiviteit

van deals en implementatie van maatregelen in de deals wordt versterkt. Zo wordt het lerend vermogen vergroot en worden kostbare euro's voor inwoners en maatschappelijke partners beter besteed. Ook zoeken we uitwisseling met Regio Deals elders in Nederland die op vergelijkbare thematiek als wij inzetten.

Betrokkenheid bewoners, ondernemers en volksvertegenwoordigers

Bewoners en ondernemers worden op een actieve manier betrokken binnen alle pijlers. Het sociale karakter van deze Regio Deal aanvraag maakt dat inwoners centraal staan. Zij worden betrokken bij de projecten die zijn gericht op het verbeteren van hun woon-, leef-, en werkomgeving. Zoals met Energiek Dordt en het Albert Schweitzer Ziekenhuis, waar het gaat om maatschappelijke participatie en sociale innovatie. We benutten de kennis en ervaring van onze partners (zoals de Erasmus Universiteit) over het vormgeven van participatie in en communicatie over onze projecten. Ook ondernemers spelen een grote rol in deze Regio Deal. Zij zijn actief betrokken, bijvoorbeeld bij de aanpak van de oevers, het vestigingsklimaat en de mismatch op de arbeidsmarkt. Volksvertegenwoordigers zijn actief betrokken in de ontwikkeling van deze propositie en blijven dat gedurende de looptijd van de Regio Deal, onder meer via onze regiobijeenkomsten.

Rijksbijdrage van €36.687.550

In totaal liggen er plannen voor een periode van 2024 – 2028 met een totale begroting van circa €154.066.280. Bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en overheden zijn bereid een bedrag van € 117.378.730 te investeren, onder voorbehoud van toekenning van de Regio Deal 5e tranche. De rest van het totale budget wordt gevraagd vanuit de Regio Deal envelop: €36.687.550. Deze rijksbijdrage zorgt voor integrale plannen voor de verbetering van de brede welvaart, een versnelling en opschaling van projecten en borgt de versterkte samenwerking. De inzet van middelen is evenwichtig verdeeld over de drie pijlers.

De voorlopige begroting ziet er als volgt uit:

Pijler	Totaalbudget (100%)	Som van bijdrage regionale partners	Som van cofinanciering Rijksoverheid
1	€56.525.000	€44.798.000	€11.727.000
2	€32.964.780	€20.080.730	€12.884.050
3	€64.051.500	€51.975.000	€12.076.500
Regionale leergang	€525.000	€525.000	-
Eindtotaal	€154.066.280	€117.378.730	€36.687.550

Per pijler hebben we een uitgewerkt projectportfolio waarin de cofinanciering is geborgd. Als triple helix partners dragen we deels financieel en deels ‘in natura’ bij, bijvoorbeeld via het beschikbaar stellen van fysieke ruimtes, projectleiding en expertise. De exacte bijdragen van de verschillende partijen kunnen definitief worden bepaald zodra er toekenning vanuit het ministerie van BZK is en de plannen verder kunnen worden uitgewerkt in overleg met het ministerie.

De Regio Deal als doelmatige en doeltreffende versneller met langjarige impact

We hebben in de lopende Regio Deal waardevolle inzichten opgedaan over sturing en effectieve en doelmatige uitvoering. De lessen die we hieruit trekken, zijn uitvoerig besproken met het Rijk en met onze triple helix partners en nemen we nadrukkelijk mee in deze nieuwe aanvraag:

1. Scherp geformuleerde doelstellingen, vanuit een samenhangende opgaveboom. Om zicht te houden op de doelmatigheid van de bestedingen in deze Regio Deal werken we onze propositie en projectportfolio uit via de methodiek opgavegericht programmeren naar een opgaveboom met doelen en resultaten die SMART zijn. De basis ligt er al, in de dealmakingsfase met het Rijk maken we dit concreet. De opgaveboom maakt vanuit samenhang inzichtelijk welke projecten en investeringen

bijdragen aan welke resultaten en doelen en de gewenste effecten op brede welvaart.

2. Gelijk van start. We hebben in de propositiefase al uitgebreid de tijd genomen voor het uitwerken van projecten. Zo weten we zeker dat er straks een Regio Deal ligt die uitvoerbaar is qua capaciteit, middelen en planning. We zorgen voor een structureel vervolg na de tijdelijke impuls van de Regio Deal. Het projectportfolio is hierop getoetst.

3. Monitoring én leren vanaf het begin. Ook op het gebied van monitoring en leren zetten we stappen. De uitvoering, monitoring en verantwoording van onze programmatische aanpak wordt belegd in langdurige programma's met bijbehorende financiering. Onze doelen en resultaten koppelen we aan kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren op het niveau van outcome en output. Daarmee krijgen we goed zicht of we de goede dingen doen (hebben de projecten de gewenste effecten) en of we de dingen goed doen (doen we ook wat is afgesproken). In onze leergang verrijken we onze monitoring vanuit praktijkervaringen. Ons Triple Helix Netwerk benutten we voor reflexieve monitoring: we voeren periodiek het strategische gesprek over de ambitie van onze regio, wat we leren vanuit de inzet van de projecten en waar we op moeten bijsturen. De financiële verantwoording volgt de monitoringslijn en is belegd bij de regiokassier van de gemeente Dordrecht. Het Onderzoekscentrum Drechtsteden heeft ervaring opgedaan met monitoring van de lopende Regio Deal. Dit onderzoekscentrum zetten we ook in voor de nieuwe deal.

4. Duurzame inzet van middelen. De projecten krijgen zoals gezegd een duurzaam vervolg. De pijler over bestaanszekerheid wordt nadrukkelijk verbonden aan het NPLV-programma in Dordt West. De vliegwielen- en spillover-effecten zorgen ervoor dat ook de rest van de regio van de geleerde lessen en geïnvesteerde middelen blijft profiteren. Voor de innovatiepijler geldt dat door de Regio Dealmiddelen te investeren in sterke consortia en innovatieve clusters, de samenwerking structureel van aard wordt. Hierdoor blijft de positieve energie behouden die ontstaan is in het proces tot deze propositie. Daarnaast kan in de toekomst gebruik worden gemaakt van Europese stimuleringsregelingen om de ingezette lijn te borgen. Voor de projecten uit de pijler over gezonde en verbonden oevers en inwoners geldt dat er met deze Regio Deal een proces in gang wordt gezet met een groot hefboomeffect. Hierdoor volgen veel investeringen in ruimtelijke ontwikkelingen, waar diverse partijen aan bijdragen.

OPGAVE: BREDE WELVAART ONDER DRUK

20% VAN DE INWONERS
van 18 jaar en ouder komt nauwelijks rond met het inkomen.

€ 800 IS HET INKOMEN
in de Drechtsteden-regio gemiddeld lager dan in Nederland

10.7% SCHULDEN PROBLEMATIEK
in Centrumstad van de regio ten opzichte van 7% landelijk.

€ 46.000
 is de negatieve gemiddelde WOZ waarde in de Drechtsteden ten opzichte van het landelijk gemiddelde van 369.000 euro. De laagste waarde van Zuid Holland.

77% VAN DE INWONERS
werkt ten opzichte van 70% landelijk. Daarmee is de demografische druk erg hoog voor werkenden.

TOP 5 bereikbaarheidsknelpunten van Nederland in de regio. A15, A16 en A27 lopen vast. Verbinding Randstad, Brabant, Gelderland verstopt.
regio met de slechtste luchtkwaliteit en meeste uitstoot van fijnstof. Oorzaak fileverkeer, scheepvaart.

55% VAN DE INWONERS
heeft te maken met leefstijl en fijnstof gerelateerde aandoeningen. COPD, overgewicht, diabetes, hartziekten.

52% VAN DE INWONERS
is niet hoger opgeleid ten opzichte van landelijk 40%. De regio telt maar liefst 11.113 MBO-studenten en slechts 3.321 wo-studenten.

WIJ VRAGEN AANDACHT VOOR:

het **VERSTERKEN** van onze maakindustrie

het **HERSTELLEN** van de onbalans voor onze inwoners

het **STIMULEREN** van onze duurzaamheidstransitie

het **VERSNELLEN** van onze brede welvaart aanpak

het **ERKENNEN** van Smart Delta Drechtsteden als troef voor Nederland

KANSEN: BASIS VERSTERKEN OM BREDE WELVAART TE REALISEREN

326.000 INWONERS in de Drechtsteden-gemeenten en Gorinchem en daarmee één van de grotere regio's in Nederland.

25%

van de mensen in de regio werkt in de maakindustrie en is daarmee de banenmotor van de regio, tegenover 17% landelijk.

2 VAN DE 4 WERELDWIJD

grootste bedrijven qua kustbescherming, havenaanleg en berging zijn gevestigd in de Drechtsteden: Van Oord en Boskalis.

> € 5.200.000.000

omzet in maritiem innovatiedistrict Drechtsteden
Daarmee grootste maritieme werkregio van Nederland.

RUIM 20 PROJECTEN

in triple-helix samenwerking staan klaar om uit te voeren. Een impuls vanuit de regio in brede welvaart. Van het Rijk vragen we een (versnellings)bijdrage van 36,5 miljoen.

TOP 3

Europees maritiem innovatiedistrict
hightech maakindustrie in Drechtsteden. Ruim 1200 gespecialiseerde maritieme bedrijven.

45.000 BEDRIJVEN

vestigen zich in de regio. Van ZZP, MKB tot internationale bedrijven.

38 ACTIEVE

R&D campussen, labs en hubs vormen de innovatiemotor van de Drechtsteden en jagen o.a. de energietransitie aan.

> € 1.200.000.000

euro directe toegevoegde waarde maritiem innovatiedistrict Drechtsteden

SLIM SAMEN VOORUIT

MET SMART DELTA DRECHTSTEDEN

KERNBOODSCHAPPEN WOORDVOERING REGIO DEAL
2023/2024

De nieuwe Regio Deal is noodzakelijk om de bestaanszekerheid en kansengelijkheid voor onze inwoners te vergroten en de leefomgeving gezonder te maken.

Daarnaast willen we een boost geven aan technologische innovatie, ook als aanjager voor sociale innovatie. Er is een stevige financiële impuls nodig en brede bereidheid om te investeren vanuit de multi helix. Van het Rijk vragen we een (versnellings)bijdrage van 36,5 miljoen.

KERNBOODSCHAPPEN WOORDVOERING

REGIO DEAL 2023/2024

De gezondheid van onze inwoners laat te wensen over: mensen bewegen te weinig en **zijn gemiddeld te zwaar**. Met de Regio Deal zetten we daarom in op **verbetering van de gezondheid en vitaliteit** van onze inwoners.

Onze inwoners zijn minder financieel gezond en welvarend. Met de Regio Deal zetten we daarom in op het **vergroten van de bestaanszekerheid** van onze inwoners.

Onze economie is kwetsbaar **vanwege concurrentie en een mismatch op de arbeidsmarkt**. Met de Regio Deal zetten we daarom in op een innovatieve economie met een veerkrachtige arbeidsmarkt voor onze inwoners en bedrijven.

De kwaliteit van onze woon- en leefomgeving staat onder druk. Met de Regio Deal zetten we daarom in op **verbetering van onze woon- en leefomgeving**: de kwaliteit van verbindingen, de lucht-, water- en natuur voor onze inwoners.

ONDERBOUWING VAN ONZE OPGAVE: BREDE WELVAART STAAT ONDER DRUK

REGIO DEAL 2023/2024

- Onze regio ligt aan de **rand van de Randstad**. Enerzijds zijn we een Randstedelijke regio, maar anderzijds ook wel echt aan de rand gesitueerd. Daarmee zijn we dus een **meer perifeer gebied** dan andere regio's in Zuid-Holland.
- **Verkeerscongestie** (regio staat in file top 5 met A15, A16 en A27) en **uitstoot van vervuilende stoffen** zoals stikstofdioxide en fijnstof leiden tot onacceptabel slechte scores voor luchtkwaliteit. **Milieuschandalen zoals Chemours** leveren verhoogd risico voor de **fysieke en mentale gezondheid**.
- De **demografische druk** is hoog: de verhouding van het **niet-werkende deel van de bevolking** tot het werkende deel is bij ons gemiddeld significant hoger dan in de rest van Nederland.
- Er is een tekort aan **arbeidspotentieel** en bovendien sprake van een mismatch. De regio heeft relatief veel mbo studenten, weinig hbo studenten en een heel laag aantal wo studenten. Dat is **onevenwichtig** en maakt kwetsbaar.
- **De sociale onbalans** is ook zichtbaar in onze woonsituatie. Onze regio telt een door het Rijk erkende probleemwijk, maar ook andere wijken zijn kwetsbaar. **De gemiddelde WOZ waarde** van de huizen ligt ook **lager** dan in de rest van Zuid Holland.
- **Leefstijl gerelateerde aandoeningen** nemen flink toe in de regio. **Overgewicht** is een belangrijk thema. Er wordt minder bewogen en gesport. Hierdoor en door de relatief **hoge vergrijzing** neemt de zorgvraag toe, meer dan in andere regio's.

ONDERBOUWING VAN ONZE KANSEN: BASIS VERSTERKEN OM BREDE WELVAART TE REALISEREN

REGIO DEAL 2023/2024

- In de regio Drechtsteden wonen **meer dan 326.000** mensen en is daarmee een van de **grotere regio's van ons land**.
- Het geld wordt vooral verdiend in de **hightech maakindustrie** waarin **een kwart van onze beroepsbevolking** werkzaam is.
- De omzet in de **maakindustrie** is **meer dan € 5 miljard per jaar**.
- Smart Delta Drechtsteden behoort tot de **top 3 regio's in Europa voor maritieme innovatie**, technologieontwikkeling en toepassing daarvan. Belangrijk voor **Nederland en Europa** in het kader van de gewenste **strategische autonomie**.
- De sleutel voor **versnelde verduurzaming** van de scheepvaart ligt in onze regio. Bedrijven werken er hard aan en er is al **veel kennis en ervaring** opgedaan. Er ligt hier een enorme kans om de komende jaren succes te realiseren door het versterken van ons ecosysteem. Daarmee neemt de verdien capaciteit toe én de **mogelijkheid om de sociale onbalans te herstellen**.
- De regio is een **belangrijke verbidingsregio** tussen de Randstad en de provincies Brabant en Gelderland, maar ook **internationaal** tussen de Randstad en Duitsland en België. Zowel over weg, water als spoor.
- **Werkgelegenheid** concentreert zich langs de infrastructuur. Smart Delta Drechtsteden telt meer dan **45.000 bedrijfsvestigingen** en bijna **40 R&D en kennishubs**. Er is een levendige **triple helix samenwerking** met ruim **200 partners**.

SLIM SAMEN VOORUIT MET DE NIEUWE REGIO DEAL

Verbeteren van de leef-, woon- en werkomstandigheden van onze inwoners
Impact op bestaanszekerheid, gezondheid, kwaliteit leefomgeving, economie en arbeidsmarkt

1. Bestaanszekerheid en kansengelijkheid van onze inwoners

Doelen

Mismatch arbeidsmarkt verkleinen	Inwoners meer mogelijkheden bieden om leven lang te ontwikkelen	Kansengelijkheid kwetsbare wijken vergroten
----------------------------------	---	---

Partners (o.a.)

Sociale Dienst Drechtsteden, Avres, Fokker, Economic Development Board Drechtsteden, Hoger Onderwijs Drechtsteden, Da Vinci College, Dordrecht Academy, Woningcorporatie Woonbron en Trivire, Beroepentuin

2. Gezonde en verbonden oevers en inwoners

Doelen

Verbondenheid en verblijfswaarde oevers en natuurgebieden verbeteren	Kwaliteit van onze lucht, water en natuur verbeteren	Gezondheid en vitaliteit van onze inwoners verbeteren
--	--	---

Partners (o.a.)

Energiek Dordt, Resilient Delta, TU Delft, Erasmus Universiteit Rotterdam, Waterschap Hollandse Delta, Albert Schweitzer Ziekenhuis

3. Toegepaste innovatie voor een duurzame delta

Doelen

De binnenvaart, waterbouw en vervoer verduurzamen	Florerend ecosysteem voor ondernemerschap, vaklieden en talenten
---	--

Partners (o.a.)

Refit Alliantie, ZEDhub, Logistiek Centrum Gorinchem, GKN Fokker, Oceanco, IKG, Gorkum Next, I_lab, Innovation Quarter, Biesboschregisseur

Projectportfolio Regio Deal propositie Drechtsteden-Gorinchem

Pijler 1: Bestaanszekerheid en kansengelijkheid van inwoners

De projecten onder deze pijler leveren een bijdrage aan één of meerdere van de volgende doelen:

- 1a. De mismatch op de arbeidsmarkt verkleinen
- 1b. Inwoners meer mogelijkheden bieden om een leven lang te ontwikkelen
- 1c. Kansengelijkheid kwetsbare wijken vergroten

Naam project	Partners (aanvrager onderstreept)	Korte projectbeschrijving
<i>1a. Mismatch arbeidsmarkt verkleinen</i>		
Integrale persoonsgerichte Toeleiding naar Arbeid voor jongeren tussen de 16 en 27 jaar	<u>Gemeente Gorinchem</u> , Arbeidsmarktregio Gorinchem, Zorg- en Veiligheidshuis	Met de Integrale persoonsgerichte toeleiding naar arbeid (IPTA) wordt ingezet op het voorkomen van jeugdcriminaliteit en wordt jongeren perspectief op de arbeidsmarkt geboden. IPTA is gericht op jongeren in de leeftijd van 16 t/m 23 jaar, die dusdanig risicogedrag vertonen dat zij gevaar lopen om (permanente) aansluiting met school, werk, gezin en samenleving dreigen te verliezen. Met IPTA wordt vroegtijdig ingegrepen om doorstroom naar zwaardere vormen van hulpverlening te voorkomen. Jongeren blijven hierdoor op school of aan het werk of worden hiernaar teruggeleid. Met IPTA wordt gedragsverandering gerealiseerd en gezinspatronen doorbroken, om daarmee de sociale veerkracht van de jongere, het gezin en het sociale netwerk te versterken.
Werken aan Taal	<u>Gemeente Gorinchem</u> , andere regiogemeenten, onderwijsinstellingen, werkgevers, welzijnspartners, bibliotheken	Werkenden en werkzoekenden zullen ondersteund worden in het leren/verbeteren van de Nederlandse taal. Werkzoekenden krijgen taallessen zodat ze makkelijker een baan vinden en vervolgens behouden. Werkenden zullen ondersteund worden om hun Nederlandse taalniveau op peil te krijgen en te houden. Goede kennis van de Nederlandse taal leidt tot betere verstandhouding tussen werknemer en werkgever, goede communicatie en meer arbeidsvreugde. Tevens leidt het tot het beter mee kunnen doen in onze maatschappij, zowel in de werksituatie als daarbuiten. Met dit project worden dus meer mensen aan het werk geholpen en kunnen mensen duurzamer aan het werk.

Naam project	Partners (aanvrager ondersteept)	Korte projectbeschrijving
Vergroten van kansen doelgroep statushouders in de bijstand	<u>Sociale Dienst Drechtsteden (SDD)</u> , regionale arbeidsmarkt, UWV, regionaal werkcentrum, wijkbedrijven, Kickstart, leerwerkloket, Drechtwerk, werkgevers, onderwijs	De doelgroep statushouders in de bijstand is een snelgroeijende groep. Sinds 1 januari 2022 is de Wet Inburgering van start gegaan. Maar momenteel bevinden zich nog een kleine 1000 inwoners in het bijstandsbestand van Drechtsteden die volgens de normen van de oude wetgeving niet ingeburgerd zijn. Inwoners zijn in principe zelf verantwoordelijk voor de inburgering. Dit heeft toch gevolg dat veel van deze inwoners niet aan staat zijn om zich naar werk te bewegen. Met dit project kan deze doelgroep intensiever worden ondersteund en kunnen passende programma's worden geboden om kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Het project draagt daarmee bij aan het mobiliseren van onbenut arbeidspotentieel, het vergroten van bestaanszekerheid en het inburgeren in de samenleving.
Wijkproject Energietransitie & werkgelegenheid	<u>Gemeente Dordrecht</u> , woningcorporaties, Beroepentuin, Duurzaamheidsfabriek, Da Vinci College	Inwoners krijgen de kans hun talent te ontdekken en ontwikkelen via een leerwerktraject in een energietransitie-beroep bij de Beroepentuin. Dit wordt afgerond met een erkende MBO-praktijkverklaring, die een opstap biedt naar een BBL-opleiding. Inwoners gaan bij aannemers aan de slag waar zij door kunnen leren. Dit project draagt daarmee bij aan het beter benutten van arbeidspotentieel in de regio en aan het realiseren van de energietransitie die in de komende jaren gemaakt moet worden.
Outreachend werken Regionaal Werkcentrum	<u>Gemeente Dordrecht en SDD</u> , Kickstart, UWV, onderwijsinstellingen, regionale arbeidsmarkt, wijkbedrijven, leerwerkloket, Drechtwerk	Zo'n 10% van de beroepsbevolking is onbenut arbeidspotentieel. Om meer inwoners te bereiken die kunnen bijdragen aan de arbeidsmarkt is een outreachende aanpak noodzakelijk. Het gaat hierbij om van werk naar werk, school naar werk, thuis naar werk en uitkering naar werk. Met name in kwetsbare wijken hebben inwoners moeite om mee te doen aan de samenleving. En de stap om mee te doen aan de samenleving kan enorm groot zijn. Om die reden is het wenselijk om in kwetsbare wijken al aan de slag te gaan met een outreachende aanpak. Met dit project verkleinen we de afstand tot de arbeidsmarkt voor een groep die nu nog aan te kant zit. Doordat deze doelgroep meedoet aan de maatschappij en bijdraagt aan de economie kunnen we gezamenlijk waarde vergroten. Dit draagt onder andere ook bij aan het versterken van de bestaanszekerheid, stressreductie en leefbare wijken.

Naam project	Partners (aanvrager onderstreept)	Korte projectbeschrijving
Regionale aanpak Wmo en arbeidsmarkt	<u>SDD en gemeente Gorinchem</u> , zorgaanbieders, onderwijs	Door ontwikkelingen als vergrijzing en de veranderingen in het zorglandschap, is er een blijvend toenemende vraag naar maatschappelijke ondersteuning. Aanbieders van maatschappelijke ondersteuning worden ook getroffen door arbeidsmarktproblematiek. Dit project zet in op een gezamenlijke regionale aanpak om werknemers te werven, op te leiden en te behouden voor zorg en maatschappelijke ondersteuning. Hiermee komen meer inwoners aan het werk, kunnen gemeenten voldoen aan hun verantwoordelijkheden voor maatschappelijke ondersteuning en kunnen ouderen met een ondersteuningsvraag tijdig worden geholpen om langer zelfstandig thuis te blijven wonen.
<i>1b. Inwoners meer mogelijkheden bieden om een leven lang te ontwikkelen</i>		
Human capital fonds Drechtsteden	<u>Gemeente Dordrecht en SDD</u> , regionale gemeenten, O&O-fondsen, onderwijsinstellingen	Nu de STAP-subsidie is weggefallen, willen we de stap zetten naar een regionaal scholingsfonds. Werkende inwoners doen een aanvraag met een plan. Dit plan wordt getoetst op basis van een aantal criteria. Het moet gaan om ontwikkeling in en naar banen in de belangrijkste kraptesectoren en opgaven voor de Drechtsteden. We schetsen loopbaanpaden binnen de Drechtsteden om werkenden zicht te geven op welke andere taken zij bij andere organisaties in de Drechtsteden kunnen invullen met de competenties die zij hebben. Zo willen we samen met werkgevers en werkenden goede matches maken, het arbeidspotentieel ontwikkelen en behouden voor onze regio. Dit project levert daarmee een bijdrage aan het vergroten van het arbeidspotentieel door te investeren in een leven lang ontwikkelen van werkenden en het behoud van werkenden voor de regio.
Verspreiding Label 'Ondernemen met impact' en werkwijze stichting Maatschappelijk Betrokken Ondernemen in de Drechtsteden	<u>Gemeente Dordrecht, SDD</u> , stichting Maatschappelijk betrokken ondernemen, betrokken ondernemers, onderwijsorganisaties	Met dit project willen we bereiken dat 250 ondernemers in de Drechtsteden ondernemen met impact. Dit betekent dat zij samen met de overheid en onderwijs werken aan de maatschappelijke opgaves duurzaamheid, bestaanszekerheid en inclusie. Goed werkgeverschap is daarbij een van de belangrijke elementen. De infrastructuur hiervoor staat al in Dordrecht. Dit project is erop gericht om deze aanpak verder door te ontwikkelen naar de rest van de regio. Effecten hiervan zijn dat de arbeidsparticipatie stijgt, het arbeidspotentieel groter wordt en de bestaanszekerheid van inwoners wordt versterkt.

Naam project	Partners (aanvrager onderstreept)	Korte projectbeschrijving
Fokker Campus Academy	<u>GKN Fokker</u> , Oceanco, Economic Development Board Drechtsteden, VO-scholen Papendrecht, Smart Delta Drechtsteden, Da Vinci College, Dordrecht Academy	De ontwikkeling van de Fokker Campus Academy zet in op het behouden van inwoners en aantrekken van nieuw talent voor de regio. Dit gebeurt in samenwerking met andere bedrijven zodat je talent kan boeien, binden en ook door kan laten groeien. Dit alles gebeurt op een High Tech Campus, waar talent al vanaf het middelbaar onderwijs aan de slag kan. Dit project draagt eraan bij dat onderwijs, stages en verdiepende ontwikkelingstrajecten beter op elkaar aansluiten en bijdragen bij aan het behoud van arbeidsmarktpotentieel voor de regio. Naast het binden, boeien en laten groeien van inwoners zal de regio meer in trek komen door het innovatieve karakter de samenwerking van onderlinge bedrijven en instellingen en de kansen die daarmee geboden kunnen worden voor talenten (op alle niveaus) van buiten de regio.
Hybride Hogeschool Drechtsteden	<u>Hoger Onderwijs Drechtsteden</u> , onderwijsinstellingen, Smart Delta Drechtsteden, EDB, Werkgevers Drechtsteden, Stakeholderraad regionale bedrijven (in oprichting)	De hybride hogeschool bouwt voort op de resultaten van Career Boost en de associate degree opleidingen door alle functies die hogescholen als kennisinstelling te bieden hebben beschikbaar te maken voor regio Drechtsteden-Gorinchem. De uitgangspunten hierin zijn Lang Leven Ontwikkelen en Opleiden van de beroepsbevolking en het (verder) vergroten van het innovatievermogen. Het concept hybride hogeschool bestaat uit bestaande en nieuw te ontwikkelen hybride leeromgevingen en learning communities. Dit zijn samenwerkingsverbanden tussen organisaties en andere partijen, die het collectief vermogen vergroten van leren, werken én innoveren. Dit project draagt daarmee bij aan het behouden en vergroten van arbeidspotentieel in de Drechtsteden van jong professionals.
<i>1c. Kansengelijkheid inwoners in kwetsbare wijken vergroten</i>		
Bouwen aan vertrouwen en perspectief in kwetsbare wijken	<u>Gemeenten Gorinchem, Dordrecht en Zwijndrecht</u>	In kwetsbare wijken is de afhankelijkheid van regelingen groot. Ook weten we dat de meest kwetsbare huishoudens juist afhankelijk zijn van (zeer) complexe regelingen. In kwetsbare wijken is de concentratie van onrechtmatig gebruik van uitkeringen en toeslagen en adresfraude groter, ook zien we dat er nog veel regelingen onbenut zijn. Het combineren van signalen zien we als een kans om vanuit een integrale blik inwoners te ondersteunen. Met dit project willen een aanpak ontwikkelen die is gebaseerd op persoonlijk contact en opbouwen van vertrouwen, waarbij we achter de voordeur komen en met deze inwoners in gesprek raken. Dit heeft niet alleen een positief effect op de betreffende inwoners en het bijbehorende huishouden, maar ook op de omgeving en draagt bij aan effectievere inzet van ondersteuningsinstrumenten.

Naam project	Partners (aanvrager onderstreept)	Korte projectbeschrijving
Veerkrachtige Buurten	<u>Gemeenten Zwijndrecht en Sliedrecht</u> , Trivire, Woonkracht10, Politie, onderwijs (primair en voortgezet), jeugdteam, Sociale Dienst Drechtsteden Baanbrekend Drechtsteden, Werkgevers Drechtsteden, Ondernemersvereniging Zwijndrecht, Vivera Sociaal Wijkteam, Pit, Diverz, Tablis Wonen	Het project Veerkrachtige buurten beoogt de veerkracht in de kwetsbare buurten in Zwijndrecht (Noord en Kort-Ambacht) en Sliedrecht te herstellen. Deze impuls speelt op vier pijlers: school, werk, wonen en cultuur en leefomgeving. Dit project is daarmee de startmotor voor het bredere project veerkrachtige buurten. Hiermee wordt onder andere een verbreding in scope van de ambities van NPLV Dordt West naar andere kwetsbare wijken in de regio gemaakt. Het project draagt bij aan een vitale bevolkingsomvang, een integrale aanpak armoede en de combinatie van wonen en (mantel)zorg. De samenwerking van de partners in de wijk draagt bij aan de sociale basis in de wijken.
Impuls gezonde wijken en inwoners in de Drechtsteden en Gorinchem	<u>Gemeenten Dordrecht, Papendrecht en Gorinchem, Resilient Delta, Hoger Onderwijs Drechtsteden</u> , huisartsorganisaties, ASZ Dordrecht, Beatrixziekenhuis, GGD, zorgverzekeraars, onderwijs, sportverenigingen	Een aantal wijken in onze regio is kwetsbaar op het gebied van gezondheid. Dit project richt zich op de wijken Sterrenburg en Crabbehof in Dordrecht, Papendrecht en Gorinchem-West en Gorinchem-Oost. Een verminderde gezondheid is complex, er liggen verschillende oorzaken aan ten grondslag zoals armoede, laag inkomen, werkloosheid of ongunstige leefomstandigheden die allemaal van invloed zijn op de (ervaren) gezondheid. In dit project gaan we in innovatielabs aan de slag met een systemische aanpak om een blijvende verbetering in gezondheid te realiseren. Hiermee bouwen we voort op de aanpak in Sterrenburg, waar al een innovatielab is waar organisaties, gemeente, bewoners en hoger onderwijs samenwerken aan vraagstukken in de wijk. Dit dient als model voor andere wijken en wordt verrijkt door een relatie te leggen met de wetenschap.

Pijler 2: Gezonde en verbonden oevers en inwoners

De projecten onder deze pijler leveren een bijdrage aan één of meerdere van de volgende doelen:

- 2a. Verbondenheid en verblijfswaarde oevers en natuurgebieden verbeteren
- 2b. Kwaliteit van onze lucht water en natuur verbeteren
- 2c. Gezondheid en vitaliteit van onze inwoners verbeteren

Naam project	Partners (aanvrager onderstreept)	Korte projectbeschrijving
2a. Verbondenheid en verblijfswaarde oevers en natuurgebieden verbeteren		
Groen-blaauwe verbindingen en rivieroever ontwikkeling in de Alblasserwaard	<u>Gemeenten Sliedrecht en Papendrecht</u> , Ondernemersverenigingen, natuurverenigingen en bewoners, Innovatieve regionale bedrijven delta technieken, waterschap, Rijk, provincie en gemeente(n) in de Alblasserwaard, kennisinstellingen, Horeca Nederland, Leisure ondernemingen	Dit project is gericht op het realiseren van groen-blaauwe verbindingen bij gebiedsontwikkelingen in zowel Papendrecht als Sliedrecht. In Papendrecht krijgt de rivieroever een impuls met nieuwe klimaatadaptieve maatregelen, sport, recreatie, evenementen en leisure. Deze ontwikkeling wordt via een aantrekkelijke groenblauwe verbinding ontsloten naar de polder. Met een Noord-zuidverbinding als overbrugging van de A15 en de inrichting van de polder in Sliedrecht Noord maken we dé groene verbinding tussen de polder van Molenlanden, Sliedrecht en de Merwede/Biesbosch. Daarbij in het bijzonder het fiets -en wandelnetwerk. Hiermee worden groene verbindingzones gerealiseerd die het landschap meer verbinden met de dorpskernen.
Groen-blaauwe dooradering: nieuw netwerk Drechtsteden	<u>Gemeente Zwijndrecht</u> , Fokker, Oceanco, Bolidt, Boskalis, Unimills, Van Leeuwen buizen, Walburg College, Duurzaamheidsfabriek, Smart Delta, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid	Dit project is gericht op het komen tot een nieuw regionaal netwerk van groenblauw structuren. Hierbij verbinden en versterken we groenblauwe gebieden in de regio met elkaar. Met dit project wordt hiermee gestart vanuit Zwijndrecht. Dit is een eerste stap richting nieuwe groene verbindingen binnen de regio. Deze groene verbindingen creëren een route door de Drechtsteden waar inwoners makkelijk lopend, fietsend richting andere gemeenten kunnen komen en willen we inzetten op een nieuw groen stedelijk netwerk om de belangrijke plekken en de iconen van onze regio te verbinden. Dit project levert een bijdrage aan klimaatadaptatie, biodiversiteit en gezondheid, door een interessant netwerk neer te zetten waar ook bewegen en duurzame mobiliteit gefaciliteerd wordt.

Naam project	Partners (aanvrager onderstreept)	Korte projectbeschrijving
Ontwikkelplan Wantij-West Dordrecht	<u>Gemeente Dordrecht</u> , Provincie Zuid-Holland, ARK Natuurontwikkeling, Wereld Natuurfonds, Staatsbosbeheer, Gemeenten Rotterdam en Ridderkerk, Regio Drechtsteden, Havenbedrijf Rotterdam, RVO en Rijkswaterstaat	Dit project is gericht op een 'rondje Wantij': een aantrekkelijke en doorgaande wandelroute langs het water en direct op de oevers van het Wantij. Het rondje Wantij is de centrale 'onderlegger' van het ontwikkelplan Wantij-West en uitgewerkt in drie richtingen: als groene route, als beweegroute en als culturele route. Het rondje Wantij is hét structurerende principe voor dit ontwikkelplan om het gebied waar mogelijk verder te vergroenen en de recreatieve beleving van het water te versterken. Dit vraagt om behoud van de openheid van het water zonder obstakels in of aan het water die het zicht belemmeren. Het project draagt daarmee bij aan bereikbaarheid, gezondheid, biodiversiteit, klimaatbestendigheid en het vestigingsklimaat van Dordrecht.
Metropolitane fietsroute tussen Dordrecht en Rotterdam	<u>Gemeente Hendrik-Ido-Ambacht</u> , de gemeenten Dordrecht, Zwijndrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Ridderkerk, Capelle a/d IJssel en Rotterdam, Waterschap Hollandse Delta en PZH	Met dit project wordt een bijdrage geleverd aan de metropolitane fietsroute tussen Dordrecht en Rotterdam. Dit is een hoogwaardige snelfietsroute die woongebieden, zoals Zwijndrecht, Hendrik-Ido-Ambacht en delen van Dordrecht en Rotterdam-zuid verbindt met locaties waar veel mensen werken en waar bedrijven gevestigd zijn. Met de bijdrage vanuit het Rijk wordt een impuls gegeven om daadwerkelijk stappen te zetten in het realiseren van de MFR. We starten met het verbeteren van de verbinding tussen Dordrecht en Zwijndrecht. De brug over de Oude Maas en zijn directe omgeving vormt een belangrijk knelpunt omdat het een onaantrekkelijke en onveilige fietsverbinding is. Het project draagt bij aan bereikbaarheid, duurzaamheid, leefbaarheid en gezondheid.
Natuureducatie Gezonde Oevers	<u>De Biesboschregisseur</u> , IVN, Gemeente Dordrecht, Staatsbosbeheer, Biesboschcentrum Dordrecht, Gastheren van het Nationaal Park De Biesbosch	In dit project wordt werk gemaakt van natuureducatie langs de oevers in de Drechtsteden, via een jaarlijks evenement, bezoeken in de natuur en schoolexcursies. Hiermee wordt gestimuleerd dat mensen de hoogwaardige en unieke natuur in de nabije leefomgeving beter waarderen en daarmee beschermen. Hierdoor zijn en voelen inwoners zich gezonder.

2b. Kwaliteit van onze lucht water en natuur verbeteren

Naam project	Partners (aanvrager onderstreept)	Korte projectbeschrijving
Bewegend Bos Dordrecht en Bos op Poten	<u>Resilient Delta en de gemeente Dordrecht</u> , kennisinstellingen, Stadskwekerij de Kas en Komovo	Bos op poten en bewegend bos Dordrecht gaan samenwerken. Het concept van het Bewegend Bos uit Dordrecht is een mooie lopende innovatie. Dordrecht plaatst in dit proefproject 150 bomen in bakken op locaties waar meer behoefte aan groen is. Zo kun je een straat vergroenen of een gebied tijdelijk anders inrichten. En je kunt mensen laten wennen aan minder parkeerplaatsen door telkens een Bewegende Boom op een leeggekomen parkeervak te plaatsen. Dit eenvoudige concept is een krachtige manier om te laten zien dat met elke boom telkens een beetje beton verdwijnt en er weer een stukje groen ontstaat. Bos op Poten is een lopend project in Rotterdam dat we willen uitbreiden naar de Drechtsteden. Het gaat om 30 bomen in mobiele plantenbanken die met verschillende sensoren die dingen kunnen meten. Beide projecten bieden een innovatieve oplossing voor klimaatopgaven zoals hittestress en het aanpassen van de leefomgeving aan het veranderende klimaat.
De Waterkraan	<u>Waterschap Hollandse Delta</u> , gemeente Dordrecht	Ten zuiden van het bebouwde gebied van Dordrecht is recentelijk het project de Nieuwe Dordtse Biesbosch gerealiseerd. Dankzij dit project is het mogelijk water vanuit de Nieuwe Merwede in te laten en het inlaatwater via een bezinkplas het gebied in te geleiden. De nieuwe Dordtse Biesbosch is hiermee ook een waardevolle bron van schoon zoet water voor het stedelijk gebied van Dordrecht. Om dit schone water te benutten voor de stad is project Waterkraan ontwikkeld. Om deze 'waterkraan' effectief te kunnen benutten, is een tracé bepaald van maatregelen, waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van bestaande watersystemen. Met dit project wordt een aantal maatregelen langs de route van de waterkraan opgepakt. Hiermee wordt een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting voor het stedelijke gebied van Dordrecht gerealiseerd. Het project draagt bij aan het invullen van waterkwantiteit-, kwaliteits-, en klimaatdoelstellingen op het eiland van Dordrecht.
2c. Gezondheid en vitaliteit van onze inwoners verbeteren		
Energiek Dordt	<u>Energiek Dordt</u> , het betaald voetbal, bedrijven, onderwijs, overheid, gezondheidszorg, kunst- en cultuur, sociaal maatschappelijke organisaties en sport	Met Energiek Dordt bouwt FC Dordrecht samen met partners aan een waardevolle community/platform. Een samenwerking tussen het betaald voetbal, bedrijfsleven, onderwijs, wetenschap, gezondheidszorg, overheid, kunst- en cultuur, sportverenigingen en maatschappelijke organisaties. Energiek Dordt is een integrale aanpak vanuit een transitievisie van waaruit (nieuwe) ideeën, initiatieven ontstaan, vraagstukken worden opgelost en doelen (versneld) kunnen worden gerealiseerd. Vanuit een positieve gezondheidsvisie en met inzet op preventie gaan we de energie, kennis en innovatiekracht van Energiek Dordt partners verenigen. Hiermee levert het project een bijdrage aan diverse doelstellingen op het gebied van vitaliteit en gezondheid.

Pijler 3: Toegepaste innovatie voor een duurzame delta

De projecten onder deze pijler leveren een bijdrage aan één of meerdere van de volgende doelen:

- 3a. Verduurzaming binnenvaart, waterbouw en mobiliteit
- 3b. Florerend ecosysteem voor ondernemerschap, vaklieden en talenten.

*Diverse projecten binnen deze pijler zijn bij elkaar gekomen in het ZERA consortium. Het ZERA consortium is tot stand gekomen door binnen de pijler toegepaste innovatie voor een duurzame delta de verbinding te zoeken. De gezamenlijke doelstelling is als Smart Delta Drechtsteden de koploper van zero emission activiteiten zijn en blijven. Het consortium bestaat uit de volgende partners: Economic Development Board Drechtsteden, Deal Drechtsteden, GKN Fokker, Krohne, Oceanco, Maat, Holland Partners (vertegenwoordigt de groep 'NXGN-fuels': HTS, Unibarge en Vink Diesel +12 bedrijven), ZEDhub (30+ bedrijven), Refit Alliantie (30+ bedrijven), gemeente Sliedrecht, gemeente Papendrecht, provincie Zuid-Holland, NP De Biesbosch, Gecon. (+)

Naam project	Partners (aanvrager onderstreept)	Korte projectbeschrijving
3a. Verduurzaming binnenvaart, waterbouw en mobiliteit		
LCG	ZERA consortium*	Dit project levert een bijdrage aan Zero Emissie-binnenvaart, door het creëren van laadpunten voor de containers van waterstof en de containers met batterijen van ZES. Met de komst van een laadpunt in Gorinchem is er dekking voor de volledige Drechtsteden voor het laden en wisselen van ZES containers. Voor waterstof zijn er op dit moment geen voorzieningen op de corridor. Het project draagt bij aan de kennis in de Drechtsteden over het gebruik van waterstof en elektriciteit voor transportdoeleinden, zorgt voor toekomstbestendige arbeidsplaatsen en draagt bij aan de vermindering van uitstoot van milieuvriendelijke stoffen.
HTS	ZERA consortium*	Dit project is gericht op het bouwen van een eerste nieuwbouw containerschip op waterstof en elektriciteit. Hierbij wordt gebruik gemaakt van bestaande technieken, die echter nog niet in de praktijk zijn toegepast. Het project draagt bij aan de kennis in de regio over het gebruik van waterstof en zero emissie-binnenvaart, levert toekomstbestendige arbeidsplaatsen en zorgt voor een vermindering van uitstoot van CO ₂ .

Naam project	Partners (aanvrager onderstreept)	Korte projectbeschrijving
Directe injectie waterstof als alternatief voor dieselmotoren in schepen	ZERA consortium*	Directe injectie van waterstof als alternatief voor dieselmotoren in schepen is een ontwikkelde techniek, die in de maritieme praktijk nog niet is uitgetest en gedemonstreerd. Dit project is daarop gericht. Een schip dat gebruik maakt van waterstof, levert een bijdrage aan een klimaatbestendige delta, levert toekomstbestendige arbeidsplaatsen en draagt bij aan de vermindering van uitstoot van milieuvriendelijke stoffen.
Unibarge Methanol Tankers	ZERA consortium*	Dit project bestaat uit twee onderdelen. Het eerste deel bestaat uit de realisatie van een retrofit Methanol-aangedreven binnenvaarttanker. Het tweede deel van het project is het realiseren van een nieuwbouw binnenvaarttanker die door methanol wordt aangedreven. Dit project draagt bij aan de vermindering van emissies op vaarwegen in de regio, levert nieuwe arbeidsplaatsen en draagt bij aan kennisontwikkeling.
Slimme energie herwinning op industriële schaal binnen een Warmte Koude Opslag	ZERA consortium*	Dit project is gericht op het op slimme wijze herwinnen van energie op industriële schaal binnen een Warmte Koude Opslag. Door de uitvoering op een nieuwe innovatieve wijze, levert dit een grote energiebesparing op. Het maakt het mogelijk om de vrij te komen energie op de Fokker-locatie in Papendrecht terug te winnen en op te slaan in de WKO. Het project levert hiermee een bijdrage aan de doelen van het kabinet om de industrie te verduurzamen en de realisatie van het Schone Lucht Akkoord.
Vervolgonderzoek stimuleren verduurzaming recreatieve vloot in NP De Biesbosch	ZERA consortium*	Dit project is gericht op het stimuleren van de verduurzaming van de recreatieve vloot in Nationaal Park De Biesbosch. Doel van het project is om te komen tot een rapport waarin verschillende manieren om ondernemers te stimuleren hun vloot te verduurzamen tegen elkaar worden afgewogen, met oog voor technische en juridische haalbaarheid en verantwoorde businesscases en mate van CO2-reductie. Op deze manier kunnen ondernemers regio-bewoners de mogelijkheid bieden voor een betaalbaar tarief de Biesbosch te beleven, met stille en duurzame voortdrijving. Dit levert een bijdrage aan verduurzaming en het ontsluiten van groen in de regio.
Smart Shipping Drechtsteden	ZERA consortium*	Smart shipping biedt oplossingen voor zaken als tekort aan personeel, hoge operationele kosten, hoge emissies, veiligheid van operaties op het water en beperkte digitalisering. Het project richt zich op de ontwikkeling van smart shipping, bestaande uit de onderdelen shore control en monitoring en een proeftuin op het water waar schepen kunnen experimenteren en emissies worden gemeten. Door te investeren in samenwerking, innovatie en experimentele ruimte ontwikkelt regio Drechtsteden zich op dit onderwerp waardoor het regionale bedrijfsleven en onderwijs (verder) voorop kan lopen op dit onderwerp.

Naam project	Partners (aanvrager onderstreept)	Korte projectbeschrijving
REFIT Alliantie verduurzaming binnenvaart	ZERA consortium*	De REFIT Alliantie richt zich met ecosysteeminnovatie op het met alle stakeholders realiseren van betaalbare en realiseerbare fossielvrije binnenvaartschepen (varen, realiseren en onderhouden). Het project levert daarmee een bijdrage aan werkgelegenheid in de regio, toekomstgericht onderwijs en de verduurzaming van de regio.
Zedhub (Innovation Hub towards Zero Emission Dredging)	ZERA consortium*	ZEDhub (Innovation Hub towards Zero Emission Dredging) is een open Innovatie initiatief gestart door regionale partijen die samenwerken om de maritieme sector en specifiek de waterbouw sector te verduurzamen. Het project richt zich op de energie transitie. Nieuwe technologieën, regelgeving en standaardisering zijn nodig en worden gerealiseerd binnen dit project. Daarmee wordt de energie transitie in de waterbouw sector praktisch mogelijk en worden hiervoor de handvatten gecreëerd, zodat (regionale) bedrijven voorop kunnen lopen in een toekomstbestendige duurzame propositie. Het project draagt bij aan verduurzaming, de ontwikkeling van nieuwe kansen voor het bedrijfsleven en het verbeteren van het kennis- en opleidingsniveau.
Zero Emission Platform/Zero Emission Production & DrechtHub	ZERA consortium*	DrechtHub is een project waarmee de regio op een duurzame en slimme manier de Last Mile delivery kan vormgeven en waarbij er wordt uitgegaan van sustainable production (inhouse). Het project wordt mede opgezet vanuit een mens ontwikkeltraject op en rondom de Hublocatie. Dit vormt een impuls voor een fijnere leefomgeving en draagt bij aan de klimaatdoelstellingen en creëert werkgelegenheid in de Drechtsteden. Het project moet leiden tot een afname van de verkeersbewegingen in de stad door slimme goederenbundeling, meer werkgelegenheid en nieuwe kansen voor mensen op de arbeidsmarkt.
De Driehoek	ZERA consortium*	Op initiatief van de Werkgevers Drechtsteden wordt aan de 'innovatietafel waterstof' door het bedrijfsleven, onderwijs en overheid gewerkt aan de productie van waterstof door middel van een elektrolyse installatie. Samen met partners als HVC, Stedin en Drechtse Energie wordt ook gewerkt aan de realisatie van een geothermiecentrale, een hoogspanningsstation en zonne-energie op de Driehoek. De ontwikkelingen op de Driehoek zetten in op kwalitatieve groei en verbetering van wonen (aardwarmte) en werken (waterstof), met name het verduurzamen van bedrijfsprocessen met innovatieve alternatieven voor gas.

Naam project	Partners (aanvrager onderstreept)	Korte projectbeschrijving
3b. Florerend ecosysteem voor ondernemerschap, vaklieden en talenten		
Projectleider ZERA consortium	ZERA consortium*	Het ZERA-consortium, dat is ontstaan door deze Regio Deal, vraagt om coördinatie. Deze wordt door de projectleider voor het consortium geleverd.
Versterking van ondernemerschap door startups en bedrijfsleven in onze regio te ondersteunen en jongeren in het onderwijs meer kennis te laten krijgen van ondernemerschap.	<u>IKG, Gorkum Next en I_Lab</u> , bedrijfsleven, regionale gemeenten, onderwijs	Dit project richt zich op de versterking van ondernemerschap door startups en bedrijfsleven in onze regio te ondersteunen en jongeren in het onderwijs meer kennis te laten krijgen van ondernemerschap. Op dit moment is Gorkum Next vooral gericht op de regio Gorinchem. Dit project zorgt voor een verbreding naar de regio Drechtsteden-Gorinchem. Met dit project wordt gewerkt aan een beter ondernemersklimaat, meer kansen en mogelijkheden voor mensen die zich op ondernemersvlak willen ontwikkelen en het versterken van innovatiekracht in de regio.

Overkoepelend project: Leergang Triple Helix Netwerk

Naam	Partners	Gewenste effecten
Leergang Triple Helix Netwerk	Gehele regio Drechtsteden-Gorinchem	Onze samenwerking versterken we door in een multi helix leergang met elkaar te leren over wat (niet) werkt en wat we van elkaar nodig hebben om de sociale, ruimtelijke en economische transities te maken waar we met deze Regio Deal een impuls aan willen geven. We staan als multi helix stil bij de dilemma's die deze transities met zich meebrengen. Via de leergang krijgen we inzicht in elkaars wereld, blikveld en taal én creëren we synergie door te bouwen aan gezamenlijk handelingsperspectief. Deze inzichten en lessen kunnen we direct in de uitvoering van projecten benutten én versterken de duurzame samenwerking in de regio. Deze leergang betekent dat we tijdens de looptijd van de Regio Deal inzetten op praktijkleren, waardoor we snel en tijdig kunnen bijsturen.

